

OKRESNÍ SOUD V TÁBOŘE		(3)
Došlo dne:	15. 08. 2005	
	5	krát
čas	11.10	kolky
		příloh

Toté rozhodnutí nebylo právní mocí
dne 12. 8. 2005

Okresní soud v Táboře

dne 1. 9. 2005

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře – rozhodl jako soud odvolací v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Robertem Ožvaldem a soudkyní JUDr. Marcelou Pechovou a JUDr. Libuší Vorlíčkovou v právní věci žalobce

proti žalovanému

o určení neplatnosti smluv o půjčce a o určení neexistence zástavního práva, o odvolání žalovaného proti rozsudku Okresního soudu v Táboře ze dne 5.4.2005 č.j. 9 C 1/2005-111

t a k t o :

- I. Rozsudek soudu I. stupně se potvrzuje.
- II. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady odvolacího řízení v částce 16.333,- Kč na účet do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

Citovaným rozhodnutím soud I. stupně určil, že smlouvy o půjčce uzavřené mezi účastníky dne 4.10.1999 a 31.1.2000 jsou neplatné. Rovněž určil, že žalovaný nemá zástavní právo k nemovitostem žalobce, pozemku parc.č. a objektu bydlení čp. na tomto pozemku

v obci a k.ú. [redacted] podle smlouvy o zřízení zástavního práva ze 4.10.1999. V odůvodnění uvedl, že rozsudkem z 28.1.2003 žalobu v celém rozsahu zamítl, když neshledal, že smlouvy jsou ve smyslu § 39 o.z. neplatnými právními úkony. Krajský soud toto rozhodnutí usnesením ze 17.4.2003 zrušil a věc vrátil soudu I. stupně k dalšímu řízení. V něm okresní soud rozsudkem z 25.6.2003 žalobu znovu zamítl. Vyslovil, že u smlouvy z 31.1.2000 nevyplývá z dokazování, že by neexistovala shoda vůle s projevem. Při jejím uzavírání ve vztahu ke sjednané výši úroku zjistil, že úroková míra u úvěrů poskytovaných bankami činila ve sledovaném období 9-15,5% ročně a že žalobce neměl dobré vyhlídky na získání úvěru u peněžního ústavu. Dohoda o výši úroku ve výši 5% měsíčně nepředstavuje v projednávané věci ujednání, které odporuje dobrým mravům. K odvolání žalobce byl tento rozsudek krajským soudem dne 25.11.2003 potvrzen. Odvolací soud shodně dovodil, že při uzavření smlouvy z 31.1.2000 oba účastníci projevili takovou vůli, kterou měli (půjčit žalobci 300.000,- Kč), na čemž nic nemůže změnit ani to, že žalobci podle jeho tvrzení bylo vyplaceno jen 240.000,- Kč a částka 60.000,- Kč byla započtena na úroky z předchozí půjčky. Rovněž byl vysloven souhlas se závěrem, že dohodnutá výše úroků není natolik nepřiměřená, aby se přičila dobrým mravům. Soud I. stupně správně zhodnotil skutečnosti, které souvisely s uzavřením obou smluv o půjčce. K dovolání podaném žalobcem Nejvyšší soud ČR rozsudkem z 15.12.2004 č.j. 21 Cdo 1484/2004-94 poslední dva rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu I. stupně k dalšímu řízení. Vyslovil, že dohoda, kterou byly při peněžité půjčce sjednány nepřiměřeně vysoké úroky, je neplatná (§ 39 o.z.), a to buď pro rozpor se zákonem (představuje-li naplnění skutkové podstaty trestného činu lichvy či jiného trestného činu) nebo pro rozpor s dobrými mravy (v ostatních případech). Hlediska, které soudy obou stupňů braly v úvahu pro závěr, zda dohodnuté úroky jsou nepřiměřené a odporující dobrým mravům, nemohou být významná. V souladu s dobrými mravy při sjednávání úroku při peněžité půjčce je takové jednání věřitele, který se při peněžité půjčce spokojí – bez ohledu na to, v jaké situaci se nachází dlužník – s přiměřenou výší úplaty za užívání půjčené jistiny a který tedy své volné peněžité prostředky hodlá zhodnotit běžným způsobem rovněž v případě, že dlužník uzavírá smlouvu o půjčce v situaci pro něj obtížné. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že nepřiměřenou a tedy odporující dobrým mravům je zpravidla taková výše úroků sjednaná ve smyslu § 658 odst. 1 o.z., která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jejich sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami při poskytování úvěrů nebo půjček. Vzhledem k tomu, že dohodnutá výše úroků 60% ročně podstatně (téměř čtyřnásobně) přesahovala horní hranici obvyklé úrokové míry zjištěné soudy, je odůvodněn právní názor, že šlo o ujednání v rozporu s dobrými mravy a tedy ve smyslu § 39 o.z. neplatné. Vzhledem k tomu byly soudy vedeny nesprávným právním názorem a v důsledku něho se pak nezabývaly tím, zda se neplatnost vztahuje pouze na část nebo na celý právní úkon ve smyslu § 41 o.z. Okresní soud v dalším průběhu řízení vyšel dle § 243d odst. 1 ve spojení s § 226 o.s.ř. z naprosto jednoznačného právního názoru dovolacího soudu, že ujednání o úrocích v obou dvou smlouvách o půjčce je v rozporu s dobrými mravy. V této souvislosti vyslovil, že rozhodující je výše úroků z úvěrů či půjček poskytovaných bankami. Přestože používá výraz „zejména“, znamená to, že takovéto úroky jsou pro posouzení přiměřenosti určující. Proto okresní soud zamítl návrh žalovaného na provedení důkazu znaleckým posudkem k posouzení přiměřenosti výše smluvených úroků. Změnu skutkového stavu nemohou přivodit ani listiny předložené žalovaným, tvořené internetovými stránkami různých společností zabývajících se poskytováním peněžních prostředků za úplatu, již proto, že rovněž u těchto subjektů by bylo nutné posuzovat přiměřenost výše úroků z poskytnutých peněžních částek ve vztahu k úrokům poskytovaným bankami. Pak se soud I. stupně zabýval otázkou dopadu neplatnosti ujednání o úrocích na platnost celých smluv o půjčce dle § 41 o.z. K tomuto provedl

doplňující výsledky obou účastníků. Byť mezi nimi byl rozpor o tom, kdo výši úroku 5% měsíčně navrhl, z výpovědi žalovaného jednoznačně vyplynulo, že za nižší úroky by peníze žalobci nepůjčil, že od půjčky si sliboval vrácení vyšší částky vyjádřené procenty a že by si jinak peníze dovedl zhodnotit sám jiným způsobem. Dále žalovaný uvedl, že od samého počátku se mluvilo o úrocích 5% měsíčně. Žalobce pak ve výpovědi uvedl, že peníze mu měl žalovaný půjčit pouze pod podmínkou, že bude platit úrok 5% měsíčně, potvrdil, že v podstatě o jiné výši úroků nemluvili. Oba účastníci shodně uvedli, že při druhé smlouvě o půjčce se dohodli na shodných úrokových podmínkách, jako byly původně. Proto okresní soud uzavírá, že ujednání o výši úroků bylo z pohledu obou stran při obou smlouvách o půjčce rozhodující proto, aby žalovaný žalobci peněžní prostředky půjčil a aby tedy vůbec došlo k uzavření smluv o půjčce. Tyto okolnosti znamenají, že nelze oddělit neplatné ujednání o úrocích od ostatního obsahu obou smluv o půjčce. Proto jsou dle § 39 o.z. neplatné obě smlouvy o půjčce ze 4.10.1999 a z 31.1.2000. Z těchto důvodů bylo žalobám o určení jejich neplatnosti vyhověno. Zbývalo pak posoudit dopad tohoto závěru na existenci zástavního práva. Rozsudek cituje § 151b odst. 1, 2 a 4 o.z. v tehdy platném znění. Z nich dovozuje, že k platnosti zástavní smlouvy se nevyžaduje, aby v ní určená pohledávka, kterou má zástavní právo zajišťovat, skutečně existovala. Platná je proto zástavní smlouva i tehdy, jestliže zajišťovaná pohledávka nikdy nevznikla. Zástavní právo je však právem akcesorickým. Vyplyvá z toho, že platně vznikne na základě platné zástavní smlouvy jen tehdy, pokud platně vznikla také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit. Jestliže pohledávka, pro kterou bylo zástavní právo zřízeno, ve skutečnosti platně nevznikla, není tu zástavní právo, i kdyby samotná zástavní smlouva byla bezvadná. Neexistuje-li tedy pohledávka, která má být zajištěna zástavním právem, není to důvod neplatnosti zástavní smlouvy. Tato okolnost má za následek, že podle zástavní smlouvy zástavní právo nevznikne (srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze 4.4.2000 sp.zn. 21 Cdo 957/2001). Dle smlouvy o zřízení zástavního práva ze 4.10.1999 byla zajišťovaná pohledávka vymezená jako pohledávka ve výši 300.000,- Kč s přísl. dle smlouvy o půjčce ze 4.10.1999. Pakliže tato smlouva byla shledána absolutně neplatnou, potom žádná takováto pohledávka z titulu vrácení půjčky neexistuje. Přestože zde pro neplatnost smlouvy vzniká nová pohledávka z titulu vydání bezdůvodného obohacení, jedná se již o jinou pohledávku, než jaká byla vymezená ve smlouvě o zřízení zástavního práva. Z těchto důvodů okresní soud vyhověl žalobě i v části o určení, že žalovaný nemá k nemovitostem žalobce zástavní právo dle uvedené smlouvy. Za použití § 150 o.s.ř. nebyly přiznány úspěšnému žalobci náklady řízení. Důvody hodné zvláštního zřetele spatřuje okresní soud v tom, že účastníci uzavírali smlouvy svobodně, za situace, kdy žalobce potřeboval získat finanční prostředky, takže lze dovodit, že se oba rovnou měrou podíleli na neplatnosti smluv.

Proti tomuto rozsudku podal v zákonné lhůtě 15 dnů odvolání žalovaný. Tvrdí v něm, že závěr okresního soudu, že byl vázán při rozhodování jednoznačným právním závěrem dovolacího soudu o tom, že ujednání o úrocích v obou smlouvách o půjčce je v rozporu s dobrými mravy, nemá oporu v rozsudku dovolacího soudu. V něm bylo uvedeno, že takový závěr je třeba vždy učinit po pečlivé úvaze, v jejímž rámci musí být zváženy všechny rozhodné okolnosti případu. Proto žalovaný vytýká soudu I. stupně nedostatek pečlivé úvahy a zvážení všech rozhodných okolností, když byl veden pouze obvyklým rozhodovacím stereotypem. Neplatností pro rozpor s dobrými mravy mají být postiženy pouze ty smlouvy, jejichž sankcionování by hrubě uráželo veřejné mínění a mravy společnosti. Zde vlastně okresní soud přisvědčuje žalobci, který se jako dlužník sám chová zcela nemravně. Dále žalovaný vytýká soudu I. stupně neprovedení navrhovaného znaleckého posudku, který jako důkaz má oporu i v rozhodnutí dovolacího soudu. Ten používá slovo „zejména“, což zjevně

znamená, že odkaz na úrokové sazby uplatňované bankami není odkazem taxativním, nýbrž demonstrativním. Sjednaný úrok je cenou peněz, která se tvoří v systému nabídky a poptávky, takže úrokové sazby bank nemohou být směrodatné pro občany. Ekonomická teorie nezná termín „přiměřená cena“, např. u nejznámější společnosti operující na finančním trhu Provident Financial roční úrok převyšuje 100%, aniž by se někdo pozastavoval nad jeho morálností. Sazby používané bankami jsou spíše politickou a sociální kategorií než ekonomickou (tím méně pak právní). Navíc u bank je nutno splnit řadu dalších podmínek. Pak jsou ovšem úroky z půjček mezi občany této „ceně peněz“ značně vzdáleny. Pokud okresní soud bez dostatečného odůvodnění neprovedl dokazování, porušil právo žalovaného na spravedlivý proces. Jestliže pak dovodil i na základě výpovědi žalovaného, že neplatnost ujednání o úrocích má za následek neplatnost obou smluv o půjčce, postupoval zcela nepřipustně, když otázky žalovanému kladl sugestivním a záludným způsobem. Jeho závěr, že ujednání o úrocích bylo z pohledu obou smluvních stran rozhodující, je pouze hypotetický, je důsledkem toho, že řádně nezjistil skutkový stav věci a nezhodnotil všechny okolnosti případu. Z těchto důvodů žalovaný žádal zrušení rozsudku a vrácení věci soudu I. stupně k dalšímu řízení.

Proti rozsudku podal včas odvolání též žalobce, který napadl pouze výrok o náhradě nákladů řízení. Nesouhlasí s aplikací § 150 o.s.ř. Pochybné je v tomto směru jednak hodnocení stejného podílu účastníků na neplatnosti smluv, když pro žalovaného dle jeho výpovědi byla výše úroků zásadní. Žalobce byl nucen smlouvy uzavřít i za těchto podmínek. Kromě toho je však podstatné pro rozhodování i procesní stanovisko žalovaného, který od počátku nepřipouštěl ani částečnou neplatnost smluv. S ohledem na složitost problematiky bylo namíste sjednání právního zastoupení na straně žalobce. Ve věci bylo rozhodováno prakticky v šesti stupních, přičemž žalovaný od počátku do konce se důvodnosti žaloby bránil. Žalobci s ohledem na přístup žalovaného nezbývalo než žalobu podat, přičemž žaloba na určení neplatnosti smluv o půjčkách měla z počátku preventivní charakter, žaloba o určení neexistence zástavního práva byla nutná pro docílení výmazu z katastru nemovitostí. Z těchto důvodů žádal změnu napadeného výroku tak, aby mu náklady řízení byly v plném rozsahu přiznány.

Žalobce pak ve vyjádření k odvolání žalovaného navrhl potvrzení rozsudku soudu I. stupně ve věci samé, když se ztotožňuje s právními názory soudu I. stupně. Výklad právního názoru dovolacího soudu žalovaným je zcela tendenční a účelový. Dovolací soud výslovně konstatoval, že vzhledem k dohodnuté výši úroků se jedná o ujednání v rozporu s dobrými mravy a tedy dle § 39 o.z. neplatné. Soud I. stupně se od tohoto právního názoru mohl odchýlit pouze v případě změny skutkového stavu, což se nestalo. Důkazní návrh žalovaného byl správně zamítnut, neboť znalecký posudek by se zabýval otázkami právními. Žalovaným předložené listiny u posledního jednání nemají žádnou důkazní hodnotu. Okresní soud též správně vyhodnotil otázku neplatnosti celého právního úkonu. Z výpovědí obou účastníků vyplynulo jednoznačně (přičemž první s tímto tvrzením přišel žalovaný), že pokud by žalobce nabídl nižší úroky, k uzavření smlouvy o půjčce by nedošlo. Žalobce se zásadně ohrazuje proti tvrzení žalovaného, že by soud při výsledku žalovaného postupoval nepřipustným způsobem. Dodatečný výslech obou účastníků probíhal naprosto standardním způsobem, otázky jim byly kladeny bez sugestivního podtextu. O tom svědčí i protokol o jednání ze 31.3.2005. Skutečnost, že žalovaný odpověděl na dotazy způsobem znamenajícím pro něj nepříznivé důsledky, nemůže být kladena za vinu soudci. Neexistence zástavního práva jako akcesorického závazku byla rovněž správně posouzena, ostatně žalování proti tomu žádné námitky ani nevznáší.

Podle § 212 o.s.ř. ve znění platném od 1.4.2005 přezkoumal odvolací soud napadené rozhodnutí v celém rozsahu, přičemž věc projednal u jednání dne 21.7.2005. To proběhlo v nepřítomnosti právního zástupce žalovaného, když důvody pro nevyhovění jeho žádosti o odročení jednání plynou ze samostatného usnesení o tomto. Odvolací soud pak dospěl k závěru, že ani jedno z odvolání není důvodné.

Okresní soud totiž postupoval i ve svém posledním řízení plně v souladu s platnou procesní úpravou a dovodil po skutkové stránce i v právní rovině odpovídající závěry, jejichž rámec je již závazně omezen právními názory vyslovenými v rozsudku dovolacího soudu. Proto je zcela nepřipadné uvažovat o porušení ústavního práva žalovaného na spravedlivý proces. Jeho odvolací interpretace skutečně naprosto přehlíží zásadní části jak rozsudku Nejvyššího soudu ČR, tak i napadeného rozsudku. Jinak by v něm nemohlo být tvrzeno, že soud I. stupně „bez dostatečného odůvodnění“ zamítl důkazní návrh žalovaného, když na straně 6. jeho rozsudku je podrobně rozebráno, z jakých důvodů tento důkaz okresní soud neprovede. Na tuto argumentaci může odvolací soud jenom odkázat, protože je přiléhavá a věcně opodstatněná. I pokud by odvolací soud vycházel izolovaně jenom z věty, v níž Nejvyšší soud ČR použil v souvislosti s určením úrokových sazeb slovo „zejména“, je z gramatického i logického hlediska zcela mylný náhled žalovaného, že odkaz na úrokové sazby uplatňované bankami je jenom demonstrativní. Zde použité slovo „zejména“ nelze rozumně chápat jinak, než že úrokové sazby bank jsou v tomto směru nejdůležitější, neboli či rozhodující. A to nemluvě o dalším kontextu předcházejícím i následným, ve kterém byla předmětná úvaha vyslovena. Ten je uzavřen tím, že „vzhledem k tomu, že dohodnutá výše úroků (ve výši 60% ročně) podstatně (téměř čtyřnásobně) přesahovala horní hranici této obvyklé úrokové míry, je za tohoto stavu věci odůvodněn právní závěr, že šlo o ujednání, které je v rozporu s dobrými mravy, a tedy ve smyslu § 39 obč.zák. neplatné“. Přestože v předchozí argumentaci Nejvyššího soudu je hovořeno o tom, že splnění podmínek pro použití § 3 odst. 1 o.z. je třeba učinit vždy po pečlivé úvaze a zvážení všech rozhodných okolností případu, ve shodě se soudem I. stupně je nutno konstatovat, že konečný právní závěr dovolacího soudu pro danou věc je naprosto jednoznačný. Neplyne z něho ani náznakem, že by soudy k této otázce snad měly cokoliv dalšího skutkově zkoumat. Další polemika je proto bezpředmětná.

Podle obsahu protokolu o jednání před soudem I. stupně z 31.3.2005 ani v průběhu dodatečného výsledku žalovaného, ani následně nevznesla žalovaná strana žádné námitky vůči protokolaci této výpovědi nebo vůči způsobu dotazů ze strany soudu. Z obsahu protokolu nelze vůbec dovozovat, že by snad žalovanému byli kladeny kapciózní nebo sugestivní otázky, druhá strana sporu to ostatně zásadně odmítá. Navíc celá dodatečná výpověď žalovaného je logicky propojena, okresní soud se neopírá třeba jenom o jednotlivou odpověď na jednu z otázek. Proto nelze najít oporu pro odvolací tvrzení o chybném procesním postupu soudu I. stupně při výsledku žalovaného. Kromě toho odvolání zcela pomíjí, že prakticky obdobným způsobem žalovaný vypovídal i dříve. Ve své prvotní výpovědi dne 21.1.2003 před okresním soudem uvedl, že „... nicméně jsem tyto peníze zatím nepotřeboval, ... pan [redacted] mě přesvědčoval, že je schopen mi zaplatit zpět nejenom zapůjčenou částku, ale rovněž úroky. Ty úroky byly velmi slušné, měly mi v podstatě vyřešit mou budoucí finanční situaci. Proto jsem s tím souhlasil ...“. Z těchto důvodů právní názor soudu I. stupně, že pro účastníky bylo ujednání o výši úroků z půjček rozhodující, nepředstavuje hypotetický závěr, ale závěr, který má oporu ve skutkových zjištěních o okolnostech případu.

Nad rámec uvedeného odvolací soud již plně odkazuje na odůvodnění napadeného rozsudku, který se beze zbytku vypořádává s tím, co bylo možné a potřebné po rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ve věci řešit. Vůči určení neexistence zástavního práva žalovaného k nemovitostem žalobce odvolání nepřináší ani žádné námitky, právní závěry soudu I. stupně jsou vlastně převzaty z tam zmíněného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 21 Cdo 957/2001 a jsou rovněž správné. Z těchto důvodů byl rozsudek soudu I. stupně podle § 219 o.s.ř. v celém rozsahu potvrzen.

Odvolací soud totiž neakceptoval ani odvolací argumentaci žalobce ohledně nákladového výroku. Podle výpovědi žalovaného sice byla pro něj výše sjednaných úroků zásadní, pro žalobce však existovala v souvislosti se smlouvami rovněž zásadní skutečnost, kterou bylo získání finančních prostředků. Žalobce věděl, do jakého smluvního vztahu vstupuje a za jakých podmínek. Není proto důvodu vyslovovat, že by se na neplatnosti smluv o půjčce nepodílel. Sám žalobce uznává složitost problematiky v tomto sporu, takže postoj žalovaného k žalobě v průběhu řízení nemůže být zásadní skutečností, jež by možnost použití § 150 o.s.ř. vylučovala. Přitom soudy všech stupňů vedly dohromady 6 řízení, teprve ale rozsudkem Nejvyššího soudu ČR došlo ke zvratu, který vedl k procesnímu neúspěchu žalovaného.

O nákladech posledního odvolacího řízení bylo rozhodnuto dle § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o.s.ř. Za situace, kdy okresní soud, vázán závazným právním názorem Nejvyššího soudu ČR, skutkově i právně správně vyhodnotil danou věc, a přesto proti jeho výrokům ve věci samé podal žalovaný odvolání, měl by již v plné míře nést riziko neúspěchu. Není tak již důvod v této fázi řízení pro použití § 150 o.s.ř. Náklady na straně žalobce jsou tvořeny pouze náklady právního zastoupení, a to v částkách 13.500,- Kč na odměně za zastupování (3x po 4.500,- Kč dle § 8a a § 17 odst. 1 vyhl.č. 484/2000 Sb.), 225,- Kč za tři režijní paušály po 75,- Kč dle vyhl.č. 177/96 Sb. a 2.608,- Kč odpovídající DPH dle § 137 odst. 3 o.s.ř. (19% z 13.725,- Kč). Celkovou částku 16.333,- Kč je žalovaný povinen uhradit žalobci v souladu s § 160 odst. 1 a § 149 odst. 1 o.s.ř. ve lhůtě tří dnů od právní moci tohoto rozsudku na účet právního zástupce žalobce.

Poučení: Proti tomuto rozsudku lze podat dovolání ve lhůtě dvou měsíců ode dne jeho doručení k Nejvyššímu soudu ČR v Brně prostřednictvím soudu I. stupně, pokud dle Nejvyššího soudu ČR je ve věci řešena po právní stránce zásadní otázka.

V Táboře dne 21.7.2005

JUDr. Robert Ožvald
předseda senátu